

Belon Gellért:

A FELNŐTT EMBER IMÁJA

Szent Pálnál olvassuk: „Gyerekkoromban úgy beszéltem, mint a gyerek, úgy gondolkodtam, mint a gyerek, úgy ítéltam, mint a gyerek. De amikor elértem a férfikort, elhagytam a gyerek szokásait“ (1Kor 13,11). Mikor a felnőttek imájáról kezdünk beszélni, lehetetlen szembe nem nézni azzal a kérdéssel, hogy mit csináljunk gyerekkorunk imáival. Mert hiszen aki vallásos szülőktől származik, azt megtanítják gyerekesen fogalmazott imaszövegekre. Ezeket a legtöbbször a gyerekszokásokkal együtt elhagyjuk, mint felnőtthöz nem illőket. Másokat pedig nem tanulunk, mert a hittanulás idejét lejártnak véljük. Úgyhogy felnőtt korunkra csak a Miatyánk és talán az Üdvözlégy marad meg, annak is gyerekkorból hozott gyorsan egymásután elsoroló (latinul: recitáló) formája, tehát szövegű-szövegre törekedve, ütemesen sorjázva a szavakat, lehetőleg lendülettel.

Úgy tetszik, hogy a gyerekekkel ezt az imamódot is el kell hagyni. Sokan talán érzik is a gyerekesen végzett imák fonásosságát felnőtt korban, és ezért is hagyják el az imát teljesen. Ám érdemes ráfigyelni a kereszténység nagy imádkozóira, akik azt mondják: Istennel szemben mindnyájan gyermekek vagyunk. Ő oly nagy, és mi olyan kicsinyek vagyunk! A gyermekorból kinövő értelmi fejlettségünk is csak annyival jut közelebb hozzá, mintha valaki egy létra felső fokán állva lenézi az alsó fokon lévőket, és azzal huncog, hogy ő közelebb van a naphoz. Mintha az a néhány fok számítana a kilométerek milliíóihoz! Éppen ezért nem árt figyelembe vennünk az imádság nagy mestereinek: Nagy szent Teréziának, a múlt században Newman bíborosnak vagy a mi Prohászkanak szokását, hogy gyerekkoruk imáival tudták legjobban az istengyermekség evangéliumi magatartását kifejezni. Éppen ezért szívesen imádkozták reggeli–esti gyerekimáikat. És ezt ajánlották másoknak is.

A másik, amit a felnőttek imájának tárgyalásakor röviden érinteni kell: a szóbeli ima. Éppen azért, mert a gyerek imája szóbeli formulákban áll, és azok hibátlan elmondása hívja ki számára azt a dicsőséget, hogy „szépen tud imádkozni“, sokan magát a szóbeli imádságot is gyerekesnek tartják. Talán kivételt képeznek a liturgikus imákat, bár sokaknál ez sem kivétel. Hiszen ezért kell küszködniök a lelkipásztoroknak a templomok hallgató mezőinek megszólaltatásával. Itt megint az emberiség nagy imádkozóira kell rámutatnunk, akik, mint pl. Loyolai szent Ignác, ajánlják, hogy időnként hangosan imádkozzunk, hogy testünk is részt vegyen az Isten tiszteletében liturgián kívül is.

Ebből a felfogásból fakad a szenteknek az a szokása, hogy imaformulákat készítettek, amikbe belesűrítették szellemi szárnyalásuk legjavát, és imádkozásra ajánlották másoknak is, akik azok tartalmának csak kis hányadát értették meg. De ezzel is követték Jézus példáját, aki a Miatyánkra akkor tanította meg híveit, amikor még sejtelmük sem volt az egyes kérésekben benne rejlő lelki tartalmak magasztosságáról. Jézus érdemesnek tartotta a szóbeli imára fogni híveit, hiszen „jól tudta, mi van az emberben” (Jn 2,24). A sokféle gondal szétszakított figyelmű ember nem tud a szellemi imádság magas szintjén megmaradni, de a szóval megemlített titok valahogy jelenlévővé válik, s az elröppenő szó, mint a vékony biztosítócsodrony az áramforrással, kapcsolatba hozza a lelket a kegyelmi tartalmakkal, és azok ki tudják fejteni hatásukat. Olyanformán, ahogy a Bibliában olvassuk: „Az Isten szava . . . eleven, átható, és minden kétélű kardnál élesebb, behatol a lélek és a szellem, az íz és velő gyökeréig, megítéli az ember gondolatait és érzéseit” (Zsid 4,12).

Ezért nem elvetendő a rózsafüzér imádsága sem, sőt – mint Szentatyánk teszi – ajánlandó, mert legfőbb titkainkat idézzük, és hamar túlszaladni akaró gondolatainkat tíz üdvözlégyig megkötjük a szavak kényszerével, hogy a titok közelében maradjanak. (Persze ha a rózsafüzért mint imamennyiséget fogjuk fel, és azt halmozzuk, az az ima szellemével ellenkezik.)

Vessük hát fel végül a kérdést, hogy van-e fölött imádáság egyáltalán, és milyen legyen az. Ha a fölött kor mentalitásán a tudatosulást és felelősségvállalást értjük, akkor nem kerülhetjük el azt a magatartást, amit az európai gondolkodás bölcsőjét jelentő görög filozófia sürgetett: ananké szténáj. A gondolkodás ott kezdődik, amikor megállni kényszerülünk a dolgok előtt. Az ima nyelvére lefordítva ez körülbelül azt jelenti, amit Nagy szent Teréz a belső imának mond és sürget. Akkor kezdődik el a fölött ima, amikor a külsőségekhez és formalizmushoz kötött ember észreveszi a világon végigvonuló kegyelmi adottságokat és bekapcsolódik. Jelenlétüket megsejti, erősugárzásukat föl fogja, és lelkének hajtóerőivé teszi.

Hogy ne maradjunk a nehéz fogalmazásnál, próbáljuk ezt gyakorlatlan szakva önteni: Ha alapelveként elfogadom Jézus evangéliumi mondását, hogy Isten a hajunk szálát is számon tartja (Mt 10,30), és ezt abban a helyzetben, amiben éppen vagyok, jelenvalóvá, vagyis élővé teszem, örömmel veszem tudomásul, ebből a tudomásulvételből erőt merítek, és valami szelíd nyugalom száll meg életem gondjait illetően, idegességem elszáll és humorba oldódik, – körülbelül ez lehet a fölött ember imaállapota.

Ez a tudatosítás. Bár a tudatosítás maga nem a legjobb szó erre, mert ez csak egyoldalú lelki tevékenységnek, az értelemnek a műve; viszont az imában az egész embernek jelenlévővé, kapcsolódóvá kell válnia. A tudatosítás föllobbantja az isteni jelenlét valóságát, és megteremti azt a hidat, amin keresztül Isten világa a lélekbe árad, és az ember világa Istenbe merül.

Persze ez nem tarthat sokáig, mert hiszen alig van helye és ideje ennek az imának. Mert itt és most nem az ünnepi embert kell tekintenünk, hanem a mindennap emberét, aki – mint a túlkulturált világokban mindenütt – estére áttolt életet él, és emiatt reggel későn ébred, sietve öltözik-reggelizik, rohan a munkahelyére, tájékozódó tere-ferék után indul a munka irama, és beleértve az ebéd-szünet feloldottságát is, pszichikailag szinte képtelen néhány nyugodt percet is biztosítani ájtatossága számára. Gépsorok közé beékelve, vagy akták és ügyfelek tömegében elveszve nem lehet – mint szokták mondani – imába elmerülni. Az osztott figyelmet a munka megsínyli. Csak kivételes tehetségű emberek tudják megtenni a többféle figyelés akrobatikáját. A figyelmetlenség a munkában, még ha ima miatt történnék is, lelkiismeretlenség számba megy, és az ilyen ember keze alól selejtes dolgok kerülnek ki.

Viszont áll az Úr Jézus mondása: Mindig kell imádkozni, és soha bele nem fáradni. Hogy lehet a munka iramát és az ima állandóságát összekötni? Hogy ilyesmit lehet csinálni, azt negatív példán szemléltethetjük. A munka közbeni káromkodások nem zavarják a munka menetét, pedig azok negatív előjelű imádságok. A káromkodó ember hitvalló ember – akármilyen furcsán hangzik is –, mert mindenben Isten kezét látja, mindenért Istent teszi felelőssé. Őt okolja, ha a kezére üt, vagy elhibázza a műveletet. Ilyenkor szokott ugyanis a káromkodás önkéntelenül is kitörni az emberből. – A hívő és istenszerető embernek valami ilyen alapélményre kell szert tennie, amiből az élet való helyzeteiben villámszerűen klugrik az áldás, az öröm, a megnyugvás és türelem.

Másrészt meg kell tanulnunk magukkal a dolgokkal imádkozni. Az előttünk járó korok lelkiségére a szerzetesi életforma nyomta rá a bélyegét, kezdve attól, hogy az imát csak „a világ zajától elvonulva” tudjuk elképzelni. Meg kell tanulnunk a zajban és az élet rohanásában is jelenlévő Istenre rátalálni. Amint ezt mindig is hirdették a lelki élet mesterei, csak a gyakorlati alkalmazásra nem került sor. Már a szerzetesség ősforrásánál, az egyiptomi remeték között feltűnik szent Pafnucius alakja, akiről így szól a legenda: szerette volna tudni, hogy sokévi remeteségében és bőjtölő önmegtagadásaival milyen fokára jutott az életszentségnek. Az angyal először egy muzsikáshoz hasonlítja, majd egy házaspárhoz, végül egy kereskedőhöz, akiket ez a jeles remete-szent fölkeres, és megtudja tőlük, hogy semmi rendkívüli imaéletük nincs, de törekszenek tisztességes keresztény életre. Jellemző, hogy a többször visszatérő vándorlegendában a remete áll szemben a világi foglalkozást űző emberekkel, tehát a magány, az önmegtagadás és az ima embere a világ zajában élőkkel.

Hasonlót mond Asszisi szent Ferenc a tökéletes boldogságról szóló szép fejtegetésében Leó testvérnek. „Ha megesnék is, hogy a kisebb testvérek az egész földön nagyszerű példáit adnák az életszentségnek... ha vakokat, bénákat gyógyítanának... sőt négynapos halottakat támasztanának... ha minden nyelvben, az összes tudományokban és írásokban jártasok lennének... ha az angyalok nyelvén beszélőnének... írj, hogy még ebben sincs a tökéletes bol-

dogság.“ Leó testvér kérdésére aztán kifejti, hogy ha az előttük lévő kolostor kapusa elzavarná és testi-lelki bántalmakkal illetné őket, „és ezt mind békével és vidáman tűrjük el az áldott Jézus szenvedéseire gondolva, ó, ird, frate Leone és jegyezd föl, ebben van a tökéletes boldogság.“ (Fioretti, 8. fej.) Ez nyilván szent Pál szeretethimnuszára való utalás szent Ferenc részéről, ahol az angyalok nyelve vagy egyáltalán a nyelveken való beszéd az imádság legfelső fokát jelenti. És Pál mindezt semminek mondja, „ha szeretet nincs bennem“ (1Kor 13,1).

Vagyis szent Ferenc szent Pál nyomán a tényekkel való imádkozást teszi a legmagasabbra. Szólás-mondása volt: Quanto fà, tanto sà! (annyit tudunk, amennyit megteszünk.) Mindketten törekszenek bennünket kiemelni a szavak bűvöletéből, ami nélkül az imát el sem tudjuk képzelni. Azt hisszük, hogy csak az ima, ha szépen megfogalmazott szavak egymásutánját elsoroljuk. Kissé hitetlenkedve olvasunk a Boldogasszony bolondjáról, aki a bohóckodásból megtérve nehéznek találta a szerzetesek súlyos veretű imáit, s azért éjnek idején leszökött a Szűz Anya szobra elé, és úgy mutatta be előtte bűvészmutatványait, mintha a nagyközönség előtt állana. Az is ritkaság számba megy, amit gyerekkoromban egy öreg zenész cigányról hallottam, hogy az éjféλι szünetben, míg a többiek vacsorázni mentek, ő az elsötétült teremben hegedűjére borulva imádkozott. Vagy amit egy katonáról hallottam, hogy éjszakai őrjáratban „levágott“ néhány díszlőpést az Istennek, mintha csak az ezredes vagy a tábornok jött volna.

A tényekkel való imát sürgeti a magára ébredt egyház is a zsinaton, mikor meghallotta az eddig géttoá szorult evilágiság hangját, és a profánság megszentelését és Istennel való átjáratását tűzi az egyház törekvései elé. De hiszen ezzel csak azt veszi célba, amit a kereszténység kezdettől fogva hallott, de több—kevesebb szerencsével valósított meg. Szent Pál a mindennapi élet misztikáját különösen a szolgálkkal kapcsolatos intelmeiben adja: „Engedelmeskedjeteκ . . . féliő tisztelettel és egyszerű szívvel, akárcsak Krisztusnak . . . Odaadásal szolgáljateκ, mert az Úrnak teszíteκ, nem embereknek . . .“ (Ef 6,6) Ugyanezt kéri a parancsoló uraktól is: „Gazdák! Viselkeđjeteκ velük (a szolgálkkal) ugyanúgy“ (uo.). Még olyan profán foglalkozásról is, mint az adószedés, azt mondja: „Ezért fizetteκ adót is, hiszen Isten szolgálí, akik azt behajtják“ (Róm 13,6). — Ugyancsak szent Pálnál találjuk a házaseslet misztikáját, és benne nem csupán a léleκ egységének misztikáját, hanem a nemiségét is (1Kor 6,16): „Az asszony engedelmeskeđjék férjének, akárcsak az Úrnak . . . Férfiak! Szeresséteκ feleségteket, amint Krisztus is szerette egyházát“ (Ef 5,22.25). — De az egész emberi érintkezést beemeli a Krisztus-szolgálat bűvkörébe, mikor általában kijelenti: „Engedelmeskeđjeteκ egymásnak Krisztus iránti tiszteletből“ (Ef 5,21). A kereszténynek minden embertársában Krisztust kell megéreznie és szolgálnia. Mint ahogy azt Jézus nem egyszer kijelentette: Amit egynek tesztek, nekem teszíteκ.

Ez annyira tudatában volt a kereszténység nagy imádkozóinak, hogy az imádság intézményeiben, a kolostorokban, amelyeknek minden tagja hivatalos imára volt kötelezve (breviárium), azoknak nem kellett külön elmondani az imát, akik valamilyen mellékszolgálat miatt (pl. harangozás, orgonálásnál fújtatás) szó szerint nem mondhatták el őket. Nagy szent Terézia nagyon megbecsülte a konyhásokat, akik nem tudtak az imák jó részén ott lenni, egyenrangúaknak tartotta az imádkozókkal, és a konyhára is kifiratta: *Inter ollas quoque adest Deus* (a fazekak között is jelen van az Isten).

A tényekkel való imádkozás tehát nem ismeretlen az egyházban. De most valahogy nagyobb hangsúlyt kap, midőn a föl nőttek imáit sürgetjük. Ehhez azonban az kellene, hogy keresztény életünk néhány alapigazsága elevenen éljen bennünk. Olyasvalami ez, mint az akkumulátor, ami ha föltöltődik, adott közléstésre vagy bekapcsolásra szikrát vet vagy világosságot ad.

És itt kapcsolhatjuk be a Miatyánk szerepét életünkbe. A Miatyánkot a legtöbb ember megtanulta gyerekkorában szó szerint. A tudatosulásakor valahogy meg kellene növelni a Miatyánk tiszteletét azzal, hogy belső tartalmára, az elmondó Jézusnak világot átfogó akaratára, de az élet minden rezdülését is belefoglaló lelkiületére kellene irányítani figyelmünket. A hét kérdés átfogja egész életünknek minden fázisát, úgy, hogy abba belefér a mi életünk mindenestül.

A Miatyánkban ugyanis felfedezhetjük az ember legalapvetőbb viszonyulásait az isteni és emberi dolgokhoz. Istenhez a hit, remény és a szeretet köt, s ezek az első három kérdésnek tárgyai. A másik négy emberi dolgainkat rendezi, mégpedig úgy, hogy először mindennapi életünk testi-szellemi igényeire gondol (negyedik kérdés), majd embertársainkkal való kapcsolatainkat rendezi a megbocsátás és irgalom kérdésében. Végül az emberi sorsnak két mozzanata áll a középpontban: a megkísértettség ill. próbára tevés és a beállott testi s lelki rossz. Akármilyen helyzetbe kerülünk, e hét állapot valamelyike jelen van, következőleg felfakadhat ajkunkról a Miatyánknek egy-egy kérése.

Hogy ezt így lehet és így kell tennünk, azt maga Jézus mutatta be. Mert hiszen a hét kérést szép sorjában és logikai rendben szinte beledalolta abban a galileai naplementés hegyoldalban hallgató emberek lelkébe. De eljött az idő, amikor nem volt ilyen csendes a légkör, amikor eljött az ő órája a szenvedésben. Érdekes, hogy néhol Jézus szenvedésére ezt a szót használják: *labovavit*, dolgozott. Szenvetését munkának, és munkáját szenvedésnek jelzik. Szenvetésében Jézus folyamatos imája elhallgat. Mikor közelít a szenvedéséhez, és maga is belerendül a rá váró szenvedés gondolatába, csak ennyit mond: „Dicsőítsd meg neved!” Mintha csak ezt mondta volna: „Szenteltesse meg a te neved!” A Getszemániban egy halk sóhaja van: *Múlják el ez a pohár*, „de legyen akaratod szerint“ (Mt 26,42). És mint az evangélista megjegyzi: „harmadszor is ugyanazokkal a szavakkal imádkozott“ (uo.). Mintha csak a Miatyánk harmadik kérését ismételtette volna! Még föltűnőbb a keresztben való imádkozá-

sa. Hét szót „kiáltozott“ bele abba a rettenetes embertelen és kegyetlen hangulatú világba, ahol vigyori gonoszság, brutális erőszak és bambán bábész tömeg egymást váltva kavargat a felfeszített Üdvözítő körül. Ez a hét szó nem logikusan követi egymást, és mintha csak a Megváltó gyötrelemtől izzó lelkének tüzhányójából szakadnának ki véresen és tüzesen. Ha jobban megnézzük őket, ráismerünk a Miatyánk szavaira, vagy ha a szavakra nem is, a szavak jelentette problémákra.

Mindenesetre azt leszűrhetjük tanulságul, hogy ő szenvedésében, laborjában (= munkájában) magával a cselekvésével imádkozott, és szavakba csak a legkevesebbet foglalta bele, azokat sem szép sorjában mondotta el, hanem szinte sóhajszerűen vagy felkiáltásszerűen, ahogy éppen érzett, vagy ahogy a helyzet kívánta. Próbáljuk ezt alkalmazni a mai felnőtt életére, hogy hogyan is festhetne ez a valóságban.

a) Az élet forgatagában járó embernek, a gépek vagy a forgalom fülsiketítő zajában ügyekkel, gondokkal megterhelt emberek és életek áradatában, aligha lesz módja még a miatyánkot is tisztességesen elmondani. De Jézussal elmondhatjuk, aki életét azzal kezdte, hogy az Isten uralmát (országát) meghirdette, és mindent elkövetett, hogy „Isten legyen minden mindenben“ (1Kor 15,29), hogy: Szenteltessék meg a te neved! Vagy a zajtól, űzöttségtől és problémáktól kimerülten annyit elstutoghatunk – mint Jézus –: Beteljesedett! Hisz Jézus is feladatát, mi is munkánkban és törődéseinkben feladatunkat teljesítjük. Ahogy az az egy szó a kereszten a leghódolóbb imája volt Jézusnak, úgy mi is részesedhetünk ebben.

b) Az Isten országa igazság, jóság, béke és öröm a Szentlélekben, mint az apostol mondja (Róm 14,17). És Jézus boldogoknak mondja, akik „éheznek és szomjúhozják az igazságot“. A konkrét életben éppen ezek hiányával találkozunk unos-untalan. Nem ezt a szomjúságot érezve kell-e nekünk is mondanunk: Jöjjön el a te országod? És ha véresen belénk mar az élet igazságtalansága, szeretetlensége vagy szomorúsága, nem kell-e Jézussal felkiáltanunk: Szomjú-zom!? Hiszen a kereszten sem a testi szomjazást kiáltotta, a felkínált italt ugyanis nem fogadta el (Mt 27,34).

c) Tudatában kell lennie az Istenhez tartozónak, hogy – mint Jézus mondja – „egyetlen hajszáladat sem tudod fehérré vagy feketévé tenni“ (Mt 5,36), és „ugyan melyiktek hosszabbítja meg életét csak egy arasznyival is azzal, hogy aggodalmaskodik?“ (Lk 12,25) Ha ennek eleven tudatában él, lehetetlen, hogy ne jöjjön ajkára: Legyen meg a te akaratod! Vagy amit a kereszten sokkal szemléletesebben és melegebben fejezett ki az égető kínok közepette: Atyám, kezdedbe ajánlom lelkemet.

d) Meglepő az a higgadtság és nyugodtság, amivel Jézus leszól a keresztről Jánoshoz: Íme a te anyád. Az egymásról való gondoskodást szentelte meg a szavaival, amivel mindennapi kenyérünket kérjük Istentől, s a kenyérben a magunk és mieink egészségét, lelki épességét, a napra szükséges energiákat, és

mindeneknek foglatát: a nyugalmat és békét. Ha Jézus a kereszten a világ bűneinek súlya alatt, a kínok idegtépő egzaltáltságát félretéve, az üdvösség felnyíló fényei között ilyen határozott nyugalommal és stílbiztonsággal tudta gyermeki gondoskodását kifejezni anyjáról és a tanítványról, azt utánozhatjuk mi is a mindennapi kenyérért való küzdelemben, mint akik isteni példára és útmutatásra cselekszenek.

e) Az ötödik kérdésben Jézus voltaképpen arra szólít fel, hogy olyan irgalmasok legyünk, mint a mennyei Atya. Ezt a hegyi beszédben többször is monddta, hogy magunk fölé emelkedve lépünk ki a kicsinyes emberi kapcsolatok kuszáltságából, és az irgalmasságból való megbocsátást gyakoroljuk mindenki-vel szemben, még a nekünk nem szimpatikusokkal, sőt ellenségekkel szemben is. Különben „mi különöset tesztek? Nem így tesznek a pogányok is?” (Mt 5,41) Jézus nemcsak ajánlotta az irgalmas lelkületet az embertársakkal kapcsolatban, de maga is hasonlóképp tett, sőt imájában az ő megbocsátó lelkét adta nekünk. Itt legyen szabad rámutatni II. János Pál pápa második enciklikájára, a *Dives in Misericordia*-ra, melyben minden emberi kapcsolat rendezésében ajánlja érvényesíteni az irgalmasság elveit.

f) Az ember nem gép, amely síneken gondolkodik. Nem is állat, hogy csalhatatlan ösztönökkel mozogjon. De lelkiismeretes szabad lény, aki szinte minden pillanatban döntés előtt áll, és dönthet jól vagy rosszul. A próbatéves, vagyis kísértés mindig ott van valahol. És az ember látva gyöngeségét, irtózik a próbatételtől, mert hiszen tudatában van gyöngeségének. Jézus az élet alázatát ajánlja figyelmünkbe, mikor mondja: Aki magát megalázza, azt fölmagasztalják. Az ember legnagyobb próbatétele az, amikor Isten is magára hagyni látszik és visszavonul fényeivel, biztatásaival és a bátorságot sugalló helyzetekkel. Ekkor érzi magát igazán kicsinynek, elhagyottnak és összetörtnek. A hallgató Isten az ember legnagyobb próbatétele. Jézus nemcsak a szánkba adta a kérést, hogy ne vigy minket a kísértésbe, de merte a kereszten belekiáltani a Golgota sötétségébe a még sötétebb szavakat: „Én Istenem, miért hagytál el engem?” (Mt 27,46) E pillanat drámaiságát akarja ábrázolni az evangélista azzal, hogy a kiáltást így fejezi ki „hangosan felkiáltott”. És a Zsidóknak írt levél szerzője éppen ezt a legemberibb pillanatot örökíti meg: „Földi életében hangosan kiáltozva, könnyek között imádkozott s könyörgött ahhoz, aki meg tudta menteni a haláltól, és hódolatáért meghallgatásra talált” (Zsid 5,7). – Talán éppen ezt a kérést kell legjobban megtanulnunk a mi Urunktól akár a szelíd formájában, akár véres-tűzes formájában.

g) Sokféle hányódása van az embernek, betegség, szegénység, szomorúság gyötri, de rájövünk, hogy mindezek mögött az erkölcsi rossz, a bűn áll, az pedig csírájában hordja a kárhozatot. Jézus fölhívta figyelmünket, hogy a sátán káprázatain keresztül áttüzel az örök kárhozat fénye. Ezt észrevenni, megérezni és irtózáttal elfordulni hív föl bennünket, mikor imája végére nyomatékosan oda teszi: De szabadíts meg a gonosztól! És hogy érdemes ezt imádkozni a bűnök-

be és bajokba is elmerülten, azt bemutatja a lator példáján, akinek egy sóhajára az örök kárhozattól való megszabadulást, illetőleg a paradicsomba való bejutást ígérte.

Mi hozzászoktunk gyermekkorunkban ahhoz, hogy a Miatyánkot egyvégben mondjuk el. Szóbeli imáink, liturgikus könyörgéseink mintájára nem tudjuk elképzelni, hogy a kérések mindegyike is egy–egy önálló ima, amit alkalom adtán, sőt életünknek ill. napjainknak nagyobb részében mondani lehet, illetőleg kell, mégpedig úgy, ahogy az adott életkörülmények megkívánják. Ezekkel a fel-felsőhajtásokkal nem szakad meg a munka menete, nem kell külön pozitívumát fölvenni, sem ünnepélyes szavak ünnepi hanghordozását hallatni. Körülbelül úgy, mint ahogy Jézus tette Názáretben.

Názáretben a felnövekvő Jézus nemcsak hogy semmi csodatát nem tett az apokrif elképzelésekkel szemben, de még a vallásosságnak feltűnő vagy kiemelhető formáit sem gyakorolta. Például ha a zsinagógai istentiszteleten föltűnően szépen tudott vagy szokott volna imádkozni, később – nyilvános működésekor – erre visszaemlékeztek volna. Vagy ha prófétai ihletésű szavakat mondott volna ennek is, annak is, vagy bonyolult esetekhez „okosan“ hozzászólt volna és olyasformán viselkedett volna, akire fölfigyelnek az emberek. De nem, mert amikor nyilvános működését elkezdve visszatért Názáretbe, kérdezzétek: „Honnan van ennek a bölcsessége és csodatévő ereje? Nem az ácsnak a fia? Nem Mária az anyja?, . . . Honnét vette hát mindezeket?“ (Mt 13,54) Kegyelmi fölszereltségének és emberi zsenialitásának különös jeleit nem árulta el. Az embereknek nem tűnt föl, csak a mindennapok munkájába és szűkre szabott életkeretbe alázta magát. Így szentelte meg a szűrkének látszó életet. Nyilván ezért megy fel Názáret csillaga a modern keresztény szellemiség egén. És mondhatnánk, hogy gombamódra támadnak testvéri alakulatok és csoportok, amelyek Názáretet vallják életformájuknak; életcéljuknak pedig a mindennapi profán élet megszentelését.

Rónay György Szegény jó Hanuszákné c. novellájának hőse mosónő, és azzal válik szentté, hogy úgy mossa mások szennyését, „mint ahogy Szűz Mária mosta az Úr Jézusét és az apostolokét“. Nyilván ez lesz a jól fölfogott felnőtt imádságnak is az eredménye, hogy a vízvezetékyszereléستől kezdve a mezei munkáig, a szellemi munka idegfeeszítő lázától a betegápolásig minden mozdulatunk Istenben legyen az apostol tanítása szerint: „Tehát akár esztek akár isztok, vagy bármi mást tesztek, tegyetek mindent Isten dicsőségére“ (1Kor 10,31).

Így lesznek életünk mozzanatai az időnként rávillanó vallásos tudat szikráitól imádsággá, imáink pedig életté, a felnőtt keresztény ember életévé.